

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Terentivs,|| A` M. Antonio Mvreto|| locis prope
innumerabilibus|| emendatus.||**

Terentius Afer, Publius

Venetiis, 1558 [erschieden] 1559

Actvs Tertii

[urn:nbn:de:gbv:45:1-723936](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:45:1-723936)

Ego iam transacta re conuortam me domum cum obsonio.

Ct. Ita quaeso: quando hoc bene successit, hilarem hunc sumamus diem.

ACTVS TERTII SCENA PRIMA.

SOSTRATA, CANTHARA.

S. Besecro mea tu nutrix, quid nunc fiet?

Ca. quid fiet, rogas?

Recte aedepol spero. S. modo dolores mea tu occipiunt primulum.

C. Iam nunc times, quasi nunquam affueris, nunquam tute pepereris.

S. Miseram me, neminem habeo, sola sumus: Geta autem hic non adest;

Nec habeo quem ad obstetricem mittam, nec qui accersat Aeschinum.

C. Polis quidem iam hic aderit: nam nunquam unum inmittit diem,

Quin semper ueniat. S. solus mearum miseriarum est remedium.

C. E're natae melius fieri haud potuit, quam factum est heras: Oblatum quando uitium est, quod ad illum attinet potissimum,

Talem, tali genere, tali animo, natum ex tanta familia.

S. Ita pol est, ut dicis: saluus nobis, deos quaeso, ut fiet.

ACTVS

Ego

A D E L P H I

ACTVS TERTII SCENA II.

GETA, SOSTRATA, CANTHARA.

G. n Vne illud est, quod, si omnes omnia sua con-
silia conferant,

Atque hic malo salutē quærant, auxiliij nihil afferant,

Quod mihiq; heræq; filiaq; herili est. uæ misero mihi,

Tot res repente circumuallant, unde emergi non potest,

Vis, egestas, iniustitia, solitudo, infamia.

Hoc sine sæclum? o scelera, o genera sacrilega, o homi-
nem impium.

S. Me miseram, quidnam est, quod sic uideo timidum
properantem Getam?

G. Quem neque fides, neque iusiurandum, neque ulla mi-
sericordia

Repressit, neque reflexit, neque quod partus instabat
prope,

Cui miseræ indigne per uim uitium obtulerat. S. non
intellego

Satis, quæ loquatur. C. propius obsecro accedamus So-
strata. G. ah,

Me miserū, uix sum compos animi: ita ardeo iracūdia.

Nihil est, quod malim, quàm illam totā familiam mihi
obuiam

Dari, ut iram hanc in eos euomam omnem, dum ægrita-
do hæc est recens:

Satis mihi id habeā supplicij, dum illos ulciscar modo.

Seni animam primum extinguerem ipsi, qui illud pro-
duxit scelus:

Tum

Tum autem Syrum impulsorem, uah, quibus illum lace-
rare modis.

sublimem medium arriperem, & capite primum in
terram statuerem,

ut cerebro dispergat uiam:

Adolescēti ipsi oculos eriperē, post hæc præcipitē darem:

Ceteros ruerem, agerem, raperem, tunderem, & pro-
sternerem.

Sed cesso hoc malo heram impertiri propere? S. reuo-
cemus. Geta. G. hem,

Quisquis es, sine me. S. ego sum Sostrata. G. ubi ea
est? te ipsam quærito:

Te expecto: oppido opportune te obtulisti mi obuiam

Hera. S. quid est? quid trepidas? G. hei mihi. S. quid
festinas mi Geta?

Animum recipe. G. prorsu'. S. quid istuc prorsus ergo
est? G. perijimus:

Actum est. S. eloquere obsecro, quid fiet. G. iam. So.
quid iam Geta?

G. Aeschinus. S. quid ergo is? G. alienu' est à nostra fami-
lia. So. hem,

Perij, quare? G. amare occepit aliam. S. uæ miseræ mihi.

G. Neque id occulte fert: à lenone ipsus eripuit palam.

S. Satin' hoc certo? G. certe, hisce oculis egomet uidi So-
strata. S. ah,

Me miseram, quid credas iam? aut cui credas? no-
strum ne Aeschinum,

Nostram uitam omnium, in quo nostræ spes, opesq; omnes
sitæ erant,

Qui sine hac iurabat se unum nunquã uicturum diem,

Qui

Qui in suo gremio positurum puerū dicebat, patrem
Obscraturum, ut liceret hanc uxorem ducere.

G. Hera, lacrimas mitte, ac potius, quod ad hanc rem opus
porro est, prospice.

Patiamur ne, an narremus cuiquam? C. au, au
homo, sanun' es?

An hoc proferendum tibi usquam esse uidetur? G. n
hi quidem non placet.

Iā primū, illū alieno animo à nobis esse, res ipsa indicat.

Nunc si hoc palā proferemus, ille inficias ibit, sat scio;

Tua fama, et gnatae uita in dubiū ueniet. tū si maxime

Fateatur, cum amet aliam, non est utile hanc illi dari.

Quapropter quoquo pacto tacito est opus. S. ab mini-
me gentium:

Non faciam. G. quid agis? S. proferam. G. hem, mea
Sostrata uide quam rem agas.

S. Peiore res loco esse non potest, quàm in hoc, quo nunc
sita est.

Primum indotata est: tum præterea, quæ secunda
dos erat,

Perijt: pro uirgine dari nuptum non potest: hoc rellie
quom est,

Si inficias ibit, testis mecum est annulus, quæ amiserat.

Postremo, quando ego conscia mi sum, à me culpam
hanc procul esse, nec

pretium, neque rem ullam intercesse illa aut me indie
gnam; experiar Geta.

G. Quid istuc? accedo, ut melius dicas. S. tu, quantum po-
tes, abi,

Atque Hegioni cognato huius re omnē narrato ordine.

Nam

Nā is nostro simulo fuit sūmus, & nos coluit maxime.
 Ge. Nam hercle alius nemo respicit nos. So. propera tu
 mea Canthara,
 Curre, obstetricem accerse, ut, cum opus sit, ne in mo-
 ra nobis fiet.

ACTVS TERTII SCENA III.

DEMEA, SYRVS.

De. I sperū: Ctesiphonem audiui filium
 d. Vna affuisse in raptione cum Aeschino.
 Id misero restat mihi mali, si illum potest,
 Qui alicuius rei est, etiam eum ad nequitiam abducere,
 Vbi ego illum quæram? credo abductum in ganeum.
 Aliquò. persuasit ille impurus, sat scio.
 sed eccum ire syrum uideo: hinc scibo iam, ubi fiet.
 Atque hercle hic de grege illo est: si me senserit
 Eum queritare, nunquam dicet carnufex.
 Non ostendam me id uelle.

ACTVS TERTII, SCENA IIII.

SYRVS, DEMA.

Sy. Mnem rem modo seni,
 Quo pacto haberet, enarramus ordine.
 Nil quicquam uidi lætius. De. pro Iupiter,
 Hominis stultitiam. Sy. collaudauit filium:
 Mihi, qui dedissem consilium, egit gratias.
 De. Disrumpor. Sy. argentum annumerauit illico:
 Dedit præterea in sumptum dimidium minæ:
 Id distributum sane est ex sententia. De. hem,
 Huic mandes, si quid recte curatum uelis.

M Sy. Hem

Sy. Hem Demea, haud aspexeram te: quid agitur?

De. Quid agatur? uostram nequeo mirari satis
Rationem. Sy. est hercle inepta, ne dicam dolo, atque
Absurda. pisces ceteros purga Dromo:
Congrum istum maximum in aqua finito ludere
Paulisper: ubi ego uenero, exossabitur:
Prius nolo. De. haecine flagitia? Sy. mihi quidem non
placent:

Et clamo saepe. salsamenta haec stephano
Fac macerentur pulchre. De. diu uostram fidem;
Vtrum studio ne id sibi habet, an laudi putat
Fore, si perdiderit gnatum? uae misero mihi,
Videre uideor iam diem illum, cum hinc egens
Profugiet aliquò militatum. Sy. o Demea,

Istuc est sapere, non quod ante pedes modo est,
Videre, sed etiam illa, quae futura sunt,
Prospicere. De. quid? istaec iam penes uos psaltria est?

Sy. Ellam intus. De. eho, an domi est habiturus? Sy. cre-
do, ut est

Dementia. De. haecine fieri flagitia? Sy. inepta lenitas
Patris, & facilitas praua. De. fratris me quidem
Pudet, pigetq; . Sy. nimium inter uos Demea, ac
Non, quia ades praesens, dico hoc, pernimum interest.
Tu, quantus quantus, nihil nisi sapientia es:
Ille futit, somnium. sineres uero illum tuum
Facere haec? De. sinerem illu? aut no sex totis mensibus
Prius olfecissem, quam ille quicquam coeperet?

Sy. Vigilantiam tuam tu mihi narras? De. sic fiet
Modo, ut nunc est. Sy. ut quisque suum uult esse, ita est.
De. Quid eum? uidistin' hodie? Sy. tuum ne filium?

(Abigam)

(Abigã hũo rus) iã dudum aliquid ruri agere arbitror
 De. Sati' scis ibi eum esse? Sy. oh, qui egomet produxi. De.
 optume est.

Metui, ne hæreret hic. Sy. atque iratum admodum.

De. Quid autem? Sy. adortus iurgio fratrem apud forum

De psaltria istac. D. ain' uero? Sy. uah, nil reticuit:

Nam, ut numerabatur forte argentum, interuenit

Homo de improviso, coepit clamare, Aeschine

Hæcine flagitia facere te? hæc te admittere

Indigna genere nostro? De. oh, lacrumo gaudio.

Sy. Non tu hoc argentum perdis, sed uitam tuam.

De. saluos sit: spero, est similis maiorum suum. Sy. hui.

De. syre, præceptorum plenus istorum ille. Sy. phi,

Domi habuit, unde disceret. De. fit sedulo:

Nil prætermitto: consuefacio: denique

Inspicere, tanquam in speculum, in uitas omnium

Iubeo, atque ex alijs sumere exemplum sibi.

Hoc facito. Sy. recte sane. De. hoc fugito. Sy. callide.

De. Hoc laudi est. Sy. istac res est. De. hoc uitio datur.

Sy. Probissime. De. porro autem. Sy. non hercle ociũ est

Nunc mihi auscultandi: pisces ex sententia

Nactus sum: hi mihi ne corrumpantur, cautio est:

Nam id nobis tam flagitium est, quã illa Demea

Non facere uobis, quæ modo dixti: & quod queo.

Conseruis ad eundem istunc præcipio modum.

Hoc falsum est, hoc adustum est, hoc lautum est parum:

illud recte, iterum sic memento: sedulo

Moneo, quæ possum pro mea sapientia:

Postremo, tanquam in speculum, in patinas Demea

Inspicere iubeo, & moneo quid factu usu' sit.

A D E L P H I T

Inepta hæc esse, nos quæ facimus, sentio:
 Verum quid facias? ut homo est, ita morem geras.
 Nunquid uis? De. mentem uobis meliorem dari.
 Sy. Tu rus abis hinc? D. recte. Sy. nam quid tu hic agas?
 Vbi, si quid bene præcipias, nemo obtemperat?
 De. Ego uero hinc abeo, quâdo is, quamobrem huc ueneris?
 Rus abiit: illum curro unum: ille ad me attinet:
 Quando ita uolt frater, de istoc ipse uiderit.
 Sed quis illic est, procul quem uideo? est ne hic Hegio
 Tribulis noster? si satis cerno, hercle is est,
 Vah, homo amicum nobis iam inde à puero. dii boni,
 Næ illiusmodi iam magna uobis ciuium
 Penuria est. antiqua homo uirtute, ac fide.
 Haud cito mali quid ortum ex hoc sit publice.
 Quàm gaudeo, ubi etiam huius generis reliquias
 Restare uideo. uah, uiuere etiam nunc lubet.
 Opperiar hominem hic, ut salutem, & colloquar.

ACTVS TERTII SCENA V.

HEGIO, GETA, DEMEA, PAMPHILA

He. Ro dii immortales, facinus indignum, Geta
 p Quid narras? Ge. sic est factum. He. ex
 lan' familia

Tam illiberale facinus esse ortum? o Aeschine
 Pol haud paternum istuc dedisti. De. uidelicet
 De psaltria hac audiuit: id illi nunc dolet
 Alieno: pater is nihili pendit: hei mihi,
 Utinam hic prope adesset alicubi, atque audiret hæc.

He. Ni facient quæ illos æquom est, haud sic auferent.

Ge. In te spes omnis Hegio nobis sita est:

Te solum habemus: tu es patronus, tu parens.

Ille tibi moriens nos commendauit senex.

Si deseris tu, perijmus. He. caue dixeris:

Nec faciam, neque me satis pie posse arbitror.

De. Adibo. saluere Hegionem plurimum

Iubeo. He. te quærebam ipsum, salue Demea.

De. Quid autem? He. maior filius tuus Aeschinus,

Quem fratri adoptandum dedisti, neque boni,

Neque liberalis functus officium uiri est.

De. Quid istuc? He. nostrum amicum noras simulū, atque

Aequalem? D. quid ni? He. filiam eius uirginem

Vitiauit. De. hem. He. mane, nondum audisti Demea

Quod est grauissimum. De. an quicquam est etiam

amplius?

He. Vero amplius: nã hoc quidẽ ferūdum aliquo modo est:

Persuasit nox, amor, uinum, adolescentia:

Humanum est. ubi scit factum, ad matrem uirginis

Venit ipsus ultro, lacrumans, orans, obsecrans,

Fidem dans, iurans se illam ducturum domum.

Ignotum est, tacitum est, creditum est: uirgo ex eo

Compressu grauida facta est: mensi hic decimus est:

Ille bonus uir nobis psaltriam, si dijs placet,

Parauit, quicum uiuat, illam deserat.

De. Pro certon' tu istæc dicis? He. mater uirginis

In medio est, ipsa uirgo, res ipsa: hic Geta

Præterea, ut captus est seruolorum, non malus,

Neque iners, alit illas, solus omnem familiam

Sustentat: hunc abduce, uinci: quære rem.

- Ge. Immo hercle extorque, nisi ita factum est Demea:
 Postremo non negabit. coram ipsum cedo.
- De. Pudet: nec, quid agam, neque quid huic respondeam
 scio. Pam. misera me, differor doloribus.
 Iuno Lucina fer opem, serua me obsecro. He. hem.
 Numnã illa quaeso parturit? G. certe Hegio. He. hem.
 Illac fidem nunc uostram implorat Demea:
 Quod uos ius cogit, id uoluntate impetret.
 Hac primum ut fiant, deos quaeso, ut uobis decet,
 sin aliter animus uoster est, ego Demea
 summa ui defendam hanc atque illum mortuum.
 Cognatus mihi erat: una à pueris paruoli
 sumus eucti: una semper militiae, & domi
 Fuimus: paupertatem una pertulimus grauem.
 Quapropter nitar, faciam, experiar, denique
 Animam relinquam potius, quam illas deseram.
 Quid mihi respondes? De. fratrem conuer iam Hegio:
 Is quod mihi de hac re dederit consilium, id sequar.
- He. Sed Demea hoc tu facito cum animo cogites,
 Quam uos facillime agitis, quam estis maxime
 Potentes, dites, fortunati, nobiles,
 Tam maxime uos æquo animo æqua noscere
 Oportet, si uos uoltis perhiberi probos.
- De. Redito: fient, quæ fieri æquom est, omnia.
- He. Decet te facere: Geta duc me intro ad sostratam.
- De. Non me indicente hæc fiunt: utinam hoc sit modo
 Defunctum: uerum nimia illac licentia
 profecto euadet in aliquod magnum malum.
 Ibo, ac requiram fratrem, ut in eum hæc euomam.

ACTVS TERTII SCENA VI.

H E G I O.

He. *b* Ono animo fac sis Sostrata, & istam, quod
 potes,
 Fac consolere. ego Mitione, si apud forū est,
 Conueniam, atque, ut res gesta est, narrabo ordine.
 Si est, ut facturū officium siet suū,
 Faciat: sin aliter de hac re eius sententia est;
 Respondeat mi, ut, quid agam, quamprimum sciam.

ACTVS QVARTI SCENA PRIMA.

C T E S I P H O, S Y R V S.

Ct. *a* In patrem hinc abiisse rus? Sy. iam dudum:
 Ct. dic sodes. Sy. apud
 Villam est. nūc eum maxume operis aliquid
 facere credo. Ct. utinam quidem.
 Quod cum salute eiu' fiat, ita se defatigarit uelim,
 Ut triduo hoc perpetuo è lecto prorsus nequeat surgere.
 Sy. Ita fiat, & istoc si quid potis est rectius. Ct. ita: nam
 hunc diem (re:
 Misere nimis perpetuū, ut coepi, cupio in letitia dege
 Et illud rus nulla alia caussa tam male odi, nisi quia
 Prope est: quod si abesset longius,
 Prius nox oppressisset illic, quam huc reuerti posses
 uerum.
 Nūc, ubi me illic nō uidebit, iā huc recurret, sat scio:

M 4 Rogabis

Rogabit me, ubi fuerim: quem ego hodie toto nō uidi die.
 Quid dicam? Sy. nihil ne in mente est? Ct. nunquam
 quicquam. Sy. tanto nequior.

Cliens, amicus, hospes nemo est uobis? Ct. sunt: quid
 postea?

Sy. Hisce opera ut data sit. Ct. quæ non data sit? non po-
 test fieri. Sy. potest.

Ct. Interdus: sed si hic pernocto, causæ quid dicam Syre?
 Sy. Vah, quàm uellem etiam noctu amicis operam mos es-
 set dari.

Quintu ociosus es: ego illius sensum pulchre calleo.
 Cum feruit maxume, tam placidum, quàm ouem, rede-
 do. Ct. quo modo?

Sy. Laudarier te audit libenter: facio te apud illum deum:
 Virtutes narro. Ct. meas? Sy. tuas. homini illico lacru-
 mæ cadunt,

Quasi puero, gaudio. hem tibi autem. Ct. quidnam
 est? Sy. lupus in fabula.

Ct. Pater ne est? Sy. ipse. Ct. Syre quid agimus? Sy. fu-
 ge modo intro: ego uidero.

Ct. Si quid rogabit, nusquam tu me: audistin? Sy. potin
 ut desinas?

ACTVS QVARTI, SCENA II.

DEMEA, CTESIPHO, SYRVS.

De. Ae ego homo sum infelix. primum fratrem
 nusquam inuenio gentium:
 Præterea autem, dum illum quæro, à ulla
 mercenarium

Vidi: